

Sygn. akt II Ca 586/15

POSTANOWIENIE

Dnia 30 czerwca 2015 r.

Sąd Okręgowy w Kielcach Wydział II Cywilny Odwoławczy

w składzie następującym:

Przewodniczący: **SSO Magdalena Bajor-Nadolska**

Sędziowie: **SSO Elżbieta Ciesielska (spr.)**

SSO Rafał Adamczyk

Protokolant: st. prot. sąd. Agnieszka Baran

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 30 czerwca 2015 r.

sprawy z wniosku J. W.

z udziałem (...) im. (...) w G., (...) w G., Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo- Kredytowej (...), (...) im. Z. (...), (...) Spółki z o.o. w B., (...) Bank (...), (...) S.A., (...) Spółki z o.o., (...) Spółki z o.o., (...) Spółki z o.o., (...) Bank (...) S.A., (...) Bank S.A. z siedzibą w W., (...) Spółki z o.o., (...) S.A. w W., (...) Bank S.A. we W., (...) Spółki z o.o., (...) Finanse S.A., Bank (...) S.A. w W., (...) Spółki z o.o. z siedzibą w (...) Spółki z o.o.

o zatwierdzenie uchylenia się od skutków prawnych oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku

na skutek apelacji uczestników (...) im. (...)w G.oraz (...)

z o.o. w S. od postanowienia Sądu Rejonowego w Starachowicach z dnia 23 grudnia 2014 r., sygn. akt I Ns 810/14

postanawia: zmienić zaskarżone postanowienie i wnioski oddalić; oddalić wnioski apelujących o zasądzenie kosztów postępowania apelacyjnego.

Sygn. akt II Ca 586/15

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 23 grudnia 2014 r., Sąd Rejonowy w Starachowicach zatwierdził uchylenie się przez J. W.córkę R.i E.ur. (...), w S.od skutków prawnych niezachowania terminu do złożenia oświadczenia o odrzuceniu przez nią spadku po prababci A. K. (1)zmarłej w dniu 24 lipca 2012 r., w S., ostatnio stale zamieszkałej w B.(pkt I), nadto orzekł, że wnioskodawczyni i uczestnicy ponoszą we własnym zakresie koszty postępowania związane ze swym udziałem w sprawie (pkt II)

Powyzsze rozstrzygnięcie Sąd Rejonowy oparł na ustaleniach faktycznych przedstawionych w pisemnym uzasadnieniu (k.188-189v), w których w szczególności wskazał, iż A. K. (1)zmarła 24 lipca 2012 r., w S.. Jej spadkobiercy ustawowi tj. syn A. K. (2), a następnie jego synowie i wnuczka odrzucili spadek po niej. Podobnie spadek po A. K. (1)odrzucały dzieci nieżyjącego brata B.– Ł. K.i M. G., z tym , iż M. G.nie odrzuciła spadku w imieniu swojego małoletniego syna D.. Spadek ten odrzuciła także jej siostra J. K. (1)jak również jej synowie , w tym R. W.ojciec małoletniej J. K. (2). Oświadczenie w tym zakresie złożył on na rozprawie w dniu 26 października 2012r. przed Sądem Rejonowym w Starachowicach w toku sprawy (...)toczącej się z wniosku J. K. (1)w przedmiocie odebrania oświadczenia o odrzuceniu spadku. W związku z odrzuceniem spadku, po A. K. (1), R. W., mając wiedzę o znacznym zadłużeniu spadkodawczyni, co było przyczyną odrzucenia spadku przez wszystkie wyżej wskazane osoby dochodzące

do spadku po niej, i nie chcąc narażać córki na problemy, wystąpił do Sądu Rejonowego w K.o zezwolenie na dokonanie czynności przekraczającej zwykły zarząd majątkiem małoletniej córki, która to czynność miała polegać na odrzuceniu spadku w imieniu małoletniej J. W. po zmarłej A. K. (1). Sąd Rejonowy w Starachowicach postanowieniami z dnia 21 grudnia 2012 wydanym w sprawie (...) zezwolił R. W. na dokonanie czynności przekraczającej zakres zwykłego zarządu małoletniej córki J. W. polegającej na odrzuceniu w imieniu małoletnich spadku po A. K. (1). R. W. po uzyskaniu opisywanego postanowienia wadliwie zrozumiał, iż postanowienie to zamyka kwestię odrzucenia spadku przez jego córkę i nie złożył w jej imieniu stosowanego oświadczenia o odrzuceniu spadku. Obecnie jednak z uwagi na fakt, kierowania przez banki wezwań do zapłaty do małoletniego syna brata R. W., w obawie przed działaniem banków skierowanym także do małoletniej J. W., J. W. reprezentowana przez ojca R. W. jako przedstawiciela ustawowego wystąpiła z wnioskiem w przedmiotowej sprawie, powołując się na błąd co do prawa, będący przyczyną nie złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku w terminie i domagała się zatwierdzenia przez Sąd uchylenia się przez nią od skutków prawnych nie złożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku po prababce A. K. (1).

Uzasadniając zaistnienie takiego błędu przedstawiciel ustawowy wnioskodawczyni, podniósł, iż działając w imieniu córki pozostawał w błędzie, że postanowienie Sądu Rejonowego w Starachowicach w sprawie (...) czyniło zadość złożeniu oświadczenia o odrzuceniu spadku po A. K. (1) w imieniu J. W..

Ostatecznie powołując się na powyższy błąd, oraz zezwolenie zawarte w postanowieniu Sądu Rejonowego w Starachowicach wydanym w sprawie (...), R. W. działając jako przedstawiciel ustawowy małoletniej córki J. W., złożył przed Sądem, w toku niniejszej sprawy, na rozprawie w dniu 18 listopada 2014r. oświadczenie o odrzuceniu przez J. W. spadku po A. K. (1).

W świetle tych ustaleń faktycznych Sąd Rejonowy uznał, iż wniosek J. W. reprezentowanej przez ojca R. W. zasługuje na uwzględnienie. Sąd wskazał, iż przedstawiciele ustawowi wnioskodawczyni o powołaniu jej do spadku po A. K. (1) dowiedzieli się w dniu złożenia przez R. W. oświadczenia o odrzuceniu spadku po ciotce. Sąd zaznaczył, przy tym, iż oświadczenie to R. W. złożył z zachowaniem sześciomiesięcznego terminu do odrzucenia spadku. Podkreślił także, iż dołożył on należytej staranności by spadek po A. K. (1) odrzuciła również jego małoletnia córka J. W., bowiem z zachowaniem terminu złożył stosowny wniosek do Wydziału Rodzinnego i uzyskał zezwolenie na dokonanie czynności polegającej na odrzuceniu w imieniu małoletniej spadku. Błąd wnioskodawcy zdaniem Sądu Rejonowego dotyczył sposobu odrzucenia spadku. Istniało bowiem u niego przeświadczenie o dopełnieniu obowiązku odrzucenia spadku w imieniu córki poprzez wydanie stosowanego postanowienia przez Sąd. Wątpliwość w tym zakresie wywołały dopiero wezwania kierowane przez banki do syna jego brata, będącego w analogicznej sytuacji jak jego córka. Błąd taki jest zdaniem Sądu błędem co do prawa i należy go ocenić jako błąd istotny. Gdyby błąd ten nie zaistniał doszłoby do odrzucenia przez R. W. w imieniu córki spadku po A. K. (1). Rozstrzygając na tle okoliczności tego konkretnego przypadku o tym, czy błąd był wynikiem niedołożenia należytej staranności, Sąd miał na względzie przeciętny stan świadomości prawnej społeczeństwa.

Sąd Rejonowy podkreślił, że przedstawiciele ustawowi wnioskodawczyni nie mają żadnego doświadczenia prawniczego. Na miarę swoich możliwości uczynili wszystko co w ich mocy, aby córka nie dziedziczyła po spadkodawczyni – A. K. (1) długów. Jednak opisywany problem prawniczy i kwestia czytelnego zrozumienia konieczności odrzucenia spadku najpierw w imieniu własnym w Sądzie Cywilnym, następnie uzyskania zgody na odrzucenie spadku w imieniu małoletniej wyrażonej przez Sąd Rodzinny, a następnie dalsze złożenie już właściwego oświadczenia o odrzuceniu spadku w imieniu małoletniej, ponownie przed Sądem Cywilnym wykraczało ponad przeciętną wiedzę osób, które nie interesują się prawem i nie mają z nim styczności. W ocenie Sądu nie można także uznać, aby wnioskodawca w sposób lekkomyślny zaniechał dalszych czynności związanych z odrzuceniem spadku, a jego błąd co do odrzucenia spadku w imieniu córki jest i doniosły i usprawiedliwiony okolicznościami.

Apelację wspólną od powyższe postanowienia wywiedli uczestnicy: Spółdzielcza Kasa Oszczędnościowo-Kredytowa im. F. S. w G. oraz (...) Spółka z o.o. w S. reprezentowani przez jednego pełnomocnika w osobie radcy prawnego M. J..

Apelujący zaskarżyli powyższe postanowienie w całości i zarzucili mu naruszenie prawa materialnego tj. art. 1019 k.c. w zw. z art. 84§1 i 2 k.c. poprzez ich niewłaściwą wykładnię i błędne przyjęcie, iż w sprawie zachodzą podstawy do zatwierdzenia uchylenia się od skutków prawnych niezłożenia w imieniu małoletniej J. W. oświadczenia o odrzuceniu spadku po A. K. (1) w ustawowym terminie, podczas gdy niezłożenie przedmiotowego oświadczenia nie nastąpiło pod wpływem błędu o charakterze prawnie doniosłym oraz usprawiedliwionym okolicznościami sprawy, w sytuacji gdy przedstawiciele ustawowi małoletniej posiadali wiedzę o istnieniu długów spadkowych oraz tytule powołania małoletniej do spadku po A. K. (1), oraz zostali pouczeni przez Sąd udzielający R. W. zezwolenia na dokonanie czynności polegającej na odrzuceniu w imieniu małoletniej córki J. W. spadku o niezbędnych czynnościach do odrzucenia spadku po córce, tym samym niezłożenie w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku i ograniczenie czynności do uzyskania zezwolenia na złożenie oświadczenia spadkowego w imieniu małoletniej córki stanowi wyraz niedochowania należytej staranności.

Wskazując na powyższe zarzuty, apelujący wnieśli o zmianę zaskarżonego postanowienia poprzez oddalenie wniosku o zatwierdzenie uchylenia się małoletniej od skutków prawnych upływu terminu do złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku po zmarłej A. K. (1), oraz zasądzenie od wnioskodawczyni na rzecz skarżących zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych i opłaty skarbowej od pełnomocnictwa.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje.

Apelacja zasługuje na uwzględnienie.

Zgodnie z art. 1019 § 1 k.c. jeżeli oświadczenie o przyjęciu lub o odrzuceniu spadku zostało złożone pod wpływem błędu lub groźby, stosuje się przepisy o wadach oświadczenia woli ze wskazanymi tam zmianami. Stosownie zaś do art. 1019 § 2 k.c. spadkobierca, który pod wpływem błędu lub groźby nie złożył żadnego oświadczenia w terminie, może w powyższy sposób uchylić się od skutków prawnych niezachowania terminu. Spadkobierca ma zatem możliwość uchylić się od skutków prawnych braku oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku, czyli skutków prawnych niezachowania terminów określonych w art. 1015 § 1 k.c., o ile brak oświadczenia (czyli w istocie milczenie spadkobiercy) spowodowany było błędem lub groźbą. Można jednak powoływać się tylko na błąd istotny, tj. uzasadniający przypuszczenie, że gdyby składający oświadczenie woli nie działał pod wpływem błędu i oceniał sprawę rozsądnie, nie wstrzymałby się od odrzucenia spadku albo przyjęcia spadku z dobrodziejstwem inwentarza (art. 84 § 2 k.c.). Przy ocenie istnienia błędu należy stosować ogólne przepisy kodeksu cywilnego, tj. art. 84, 87 i 88 k.c. W piśmiennictwie i orzecznictwie uważa się, że błędem jest mylne wyobrażenie o rzeczywistym stanie sprawy lub w ogóle brak takiego wyobrażenia (por. orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 21 lutego 1973 r. III CRN 415/72, OSNCP 1974/1/10). Przy czym błąd powinien charakteryzować się prawną doniosłością. Błędem prawnie doniosłym z pewnością nie jest zaniechanie czynności pozostające w związku przyczynowym z niedołożeniem przez spadkobiercę należytej staranności w ustalaniu rzeczywistego stanu, w tym wypadku z niedołożeniem przez przedstawicieli ustawowych J. W. staranności przy dokonywaniu czynności polegającej na złożeniu w imieniu córki oświadczenia o odrzuceniu spadku (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 30 czerwca 2005 r. IV CK 799/04, OSNC 2006/5/94). Tymczasem w okolicznościach niniejszej sprawy, przedstawionych w ustaleniach faktycznych dokonanych przez Sąd Rejonowy, które Sąd II instancji uznaje za zgodne z materiałem dowodowym i jako takie uznaje za własne, zdaniem Sądu Okręgowego, wbrew wywodom zaprezentowanym przez Sąd Rejonowy w pisemnym uzasadnieniu zaskarżonego postanowienia, w zachowaniu rodziców małoletniej b. K. jest dołożenie należytej staranności. Trudno zgodzić się z wywodami Sądu Rejonowego, iż przedstawiciele ustawowi małoletniej J., nie mieli żadnego doświadczenia prawnego i w miarę swoich możliwości uczynili wszystko co w ich mocy, aby córka nie dziedziczyła długów po A. K. (1). Nie sposób bowiem nie zauważyć, iż pewne doświadczenie prawne w tym zakresie R. W. uzyskał niewątpliwie biorąc udział w sprawie (...) Sądu Rejonowego w Starachowicach, w toku której sam złożył oświadczenie o odrzuceniu spadku po A. K. (1), a nadto w jego obecności oświadczenia takie składali również M. W., J. K. (1), Ł. K. oraz T. K. jako pełnomocnik córki M. G., która składała oświadczenie o odrzuceniu spadku po A. K. (1) w imieniu i na rzecz córki M. G.. Poza tak zdobyte w dniu 26 października 2012r. informacjami o formie

składania oświadczenia o odrzuceniu spadku i treści takiego oświadczenia (k. 16-19 akt Ns 656/12) , informacje w tym zakresie R. W. uzyskał także z pouczenia udzielonego przez sędziego przewodniczącego po złożeniu oświadczeń o odrzuceniu spadku (zapis w protokole - akt Ns 656/12 k. 19). Niewątpliwie źródłem informacji, z którego korzystał czerpiąc wiedzę w tym zakresie był także Internet na co wskazywał w swoich wyjaśnieniach (k. 44 przedmiotowych akt). Zatem rodzice J. W. mając świadomość w jakiej formie i treści należy złożyć oświadczenie o odrzuceniu spadku i jakie uprzednio podjąć działania aby czynność ta była skuteczna , podjęli odpowiednie działania lecz nie doprowadzili ich do końca. Zwracając uwagę na powyższe, nie sposób uznać za wiarygodne w ocenie Sądu Okręgowego wyjaśnienia R. W., iż miał przeświadczenie, że postanowienie Sądu wydane w sprawie(...)jest wystarczające do odrzucenia spadku, w sytuacji gdy sama treść wniosku R. W. inicjującego postępowanie w sprawie (...), o wyrażenia zgody na podjęcie czynności w imieniu małoletniej, polegającej na złożeniu oświadczenia o odrzuceniu spadku” jednoznacznie wskazują, iż orientował się on co do tego , iż to rodzic sam musi złożyć oświadczenie o odrzuceniu spadku, a Sąd jedynie zezwala na dokonanie takiej czynności przez rodzica. Już tylko te okoliczności, obalają lansowaną przez ojca małoletniej i Sąd Rejonowy tezę o prawnie doniosłym błędzie, jaki miał spowodować nie dochowanie przedmiotowego terminu. Co więcej wszelkie wątpliwości co do roli orzeczenia Sądu Rodzinnego wydanego w dniu 21 grudnia 2012r. w sprawie (...), winna rozwiać jego treść nie pozostawiająca żadnych wątpliwości interpretacyjnych. Wynika z niej bowiem jasno, iż Sąd „zewolił wnioskodawcy na dokonanie czynności przekraczającej zakres zwykłego zarządu(...) polegającej na odrzuceniu w imieniu małoletniej córki J. W. spadku po A. K. (1)”. Wskazuje ono zatem jednoznacznie kto i jakiej czynności ma dokonać. Sentencja postanowienia nie zawiera natomiast żadnego sformułowania, które chociażby mogło sugerować, iż wydane przez Sąd w sprawie III Nsm340/12 orzeczenie jest równoznaczne z dokonaniem czynności, na którą Sąd ten zezwala. Wobec tak jednoznacznego sformułowania sentencji orzeczenia, nie trzeba legitymować się choćby minimalną świadomością prawną, aby zrozumieć, iż owe postanowienie stanowi jedynie podstawę do dokonanie spornej czynności prawnej w imieniu małoletniej. Wystarczyło dokładnie przeczytać treść postanowienia oraz kierować się zasadami rozsądku i logicznego rozumowania.

Nie może być tu też mowy o błędzie spowodowanym wadliwym pouczeniem na, który powołuje się R. W.. Przede wszystkim podkreślić bowiem należy, iż do udzielania porad odnośnie spraw toczących się w sądzie , uprawnieni są sędziowie , zaś do udzielania innych porad prawnych adwokaci i radcowie prawni. Pracownicy sądu nie są legitymowani do udzielania porad prawnych. Skoro zatem ojciec małoletniej dysponując doświadczeniem ze sprawy Ns 656/12, oraz uzyskany tam pouczeniem, a nadto informacjami zawartymi w ustnym uzasadnieniu postanowienia sądu zezwalającego mu na odrzucenie spadku po A. K. (1) w imieniu córki J. W. (k. 9 akt (...)) , a nadto korzystając z wiedzy dostępnej w Internecie, istotnie postanowił jako najbardziej miarodajne wybrać informacje uzyskane od bliżej nie określonego pracownika sądu, to również należałoby ocenić takie postępowanie jako działanie bez dołożenia należytej staranności , a wręcz niestaranne i nielogiczne.

Zgodzić się zatem należy ze stanowiskiem skarżących, iż zachowania przedstawiciela ustawowego małoletniej J. R. W. nie można określić jako podjęcie należytych starań celem złożenia w imieniu córki oświadczenia o odrzuceniu spadku po A. K. (1). Wobec tego nie można uznać, że błąd na który się on powołuje był błędem prawnie doniosłym. Tym samym nie ma podstaw do zniesienia skutków upływu terminu do złożenia oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku i zastosowania przepisu art. 1019 § 1 i 2 k.c.

Reasumując powyższe rozważania zdaniem Sądu Okręgowego stwierdzić należało, iż podniesione w apelacji zarzuty były trafne i jako takie wywołały oczekiwany przez apelujących skutek w postaci zmiany zaskarżonego orzeczenia. Zmiany tej polegającej na oddaleniu wniosku J. W. o zatwierdzenie uchylecia się od skutków prawnych niezachowania terminu do złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku po A. K. (1), Sądu Okręgowego dokonał na podstawie . art. 386 § 1 k.p.c.

Orzeczenie o kosztach postępowania apelacyjnego Sąd oparł na podstawie art. 102 k.p.c. w zw. z art. 13§ 2 k.p.c. dochodząc do wniosku iż w przedmiotowej sprawie mamy do czynienia z wypadkiem szczególnie uzasadnionym o jakim mowa w powołanym przepisie, usprawiedliwiającym odstąpienie od obciążania wnioskodawczyni kosztami postępowania poniesionymi przez uczestników, którzy wygrali postępowanie apelacyjne, a których interesy niewątpliwie są sprzeczne z interesami wnioskodawczyni. Tymi szczególnymi okolicznościami, które przemawiają

za zastosowaniem wyżej wskazanego rozwiązania urzeczywistniającego zasadę słuszności są w ocenie Sądu tak okoliczności sprawy , wskazujące , iż strona wnioskująca mogła być subiektywnie przekonana o słuszności wniosku z jakim wystąpiła do Sądu wszczynając przedmiotowe postępowanie, ale przede wszystkim faktu, że wnioskodawcą w sprawie jest małoletnia J. W., nie dysponująca żadnym swoim majątkiem. Te okoliczności zatem w ocenie Sądu II instancji uzasadniały odstąpienie od obciążania wnioskodawczyni kosztami postępowania apelacyjnego, co poskutkowało oddaleniem wniosku apelujących o zasądzenie na ich rzecz od wnioskodawczyni kosztów postępowania za II instancję.